

ХЛЯБ НА МАСАТА НА ЧИЧО МИЛАД

Мухаммад ан-Наас

Нека спрем за момент! Мисля, че ще имаме нужда от още един чай. Бих си хапнал отново парче торта с портокали и лимони. Искаш ли да видиш кухнята? Хайде да влезем, но моля, по-тихо! Не искам да събудя Зайнаб. Тя е уморена от живота и проблемите му. Това е салонът, който подреждахме цяло лято. Зайнаб обича изкуството и е израснала в артистично семейство. Чичо ѝ е бил известен художник в страната. Той почина сред бутилки уиски и картини в апартамент си на улица „Умар ал-Мухтар“. Неговият труп беше открит, след като съседите усетиха неприятната миризма на разлагането. След смъртта му семейството искаше да изхвърли картините на боклука по нареждане на бащата на Зайнаб, който смяташе, че причината на смъртта на брат му бяха неговите картини. Баща ѝ беше прост човек и предпочиташе да води практичен живот и да стои далеч от проблемите на изкуството и неговите хора. Обаче Зайнаб събра картините и ги запази.

Коя е тази картина? Зайнаб каза за нея, че мъжът с шапка на главата прилича на мен. Вратът му изглеждаше по-дълъг от обикновено, а чертите на лицето му донякъде излъчваха женственост. Чичо ѝ бе разказал историята на тази картина. Тя беше свързана с негов приятел, който починал заради тормоза и страха от семейството си, което го преследвало, докато той не се отказал от мечтата си да стане художник. Тогава не разбрах приликата между мен и него. В двора ти можеш да видиш колелото на баща ми, окачено на стената. Понякога странни идеи възникват у Зайнаб. Тя прави каквото си иска у дома след живота ни в стария апартамент, който баща ми беше направил за мен при строежа на къщата за цялото семейство. Тя ми каза, че колелото ѝ напомня за нейната простичка мечта да тръгва и да се прибира с него у дома всеки ден и е приятно да си спомня за тази мечта.

Кухнята е моят шедьовър. Цялата ѝ стена е отрупана със стари снимки на пекарната. Успяхме да ги увеличим. Някои от тях се датират от времето на сеньор Луиджи. Сред тях е снимката му, където той държи дървената дъска, пълна с хлябове, а зад него са работници. Ниското момче, което се залепнало до него, е баща ми. Другата снимка по-горе е последната снимка на баща ми в квартал „Аз-Захра“. Той обичаше снимките и наследи камерата от сеньора. На снимката баща ми седи на вратата на пекарната и пуши цигара марка „Реджина“ от края на петдесетте години. На същата снимка чичо ми е момче, пиешо кока-кола. След смъртта на дядо ми, когато баба ми била на поклонническо пътуване, баща ми доведе по-малкия си брат у нас в квартал „Аз-Захра“ и го отгледа заедно със сестра ми Салиха. С времето той убеди сеньора да го назначи за магазинер и чистач. Сеньор Луиджи обичаше баща ми като син. Веднъж един от съседите ми каза, че сеньорът искал да омъжи дъщеря си за него. Тя се казваше Фатима, тъй като сеньорът харесваше арабските имена. Обаче това момиче почина от неизлечима болест, когато била на осемнадесет години. Тази девойка приличаше на цвете бугенвиллия. Не можах да намеря нито една нейна снимка. На другата снимка, направена две десетилетия по-късно, ме виждаш в новата пекарна как подавам бадемов

сладкиш на една от клиентките ни. Бяха прекрасни времена, дори и сега мога да усетя този прекрасен аромат на бадемовия сладкиш, изваден току-що от фурната.

Проектирах шкафовете по начина, по който го правят в Тунис, след като аз и Зайнаб прекарахме там цяло лято и бяхме се вдъхновили. Едно време харесвах контрабандните тунизийски филми. Кухненските сцени в тях най-много ме привличаха. Тунизийците предпочитат да поставят бяла маса, изработена от дърво и понякога покрита с парче мрамор, в средата на кухнята. Повечето от техните бели шкафове сякаш са вградени в стената. По време на медения ни месец Зайнаб и аз купихме някои съдове от керамика, както и съдове за готвене в Джерба¹. Разходихме се по крайбрежието на град Хамамет и обиколихме уличките на старата част на столицата. Това пътуване се беше запечатало в паметта ми.

Тук е моята специална фурна, а аз имам две фурни въщи. Едната от тях е външна. От време на време я запалвам, за да приготвя пица и тажин² както е редно. Вътрешната домашна фурна не е практична за много ястия и особено за пицата. Научих това от работата ми в пицария „Ан-Насър“, разположена в квартал „Аз-Захра“. Това е работната ми маса. Предпочетох да имам широка и дълга маса, за да мога лесно да меся тестото върху плота ѝ. Ето я тортата с портокал и лимон. Взех рецептата ѝ от Мадам. Няма по-прекрасен десерт с кисел вкус. А това ..., това е „Валентина“. Това са пресни дрожди. Умората от отглеждането им започна да дава плодове само преди седмица. За съжаление отглеждането на „Хадуджа“³ не траеше дълго поради причина, за която ще ти разкажа малко по-късно. Що се отнася до „Валентина“, то тя ме измъчи. Три пъти опитвах да отгледам тези дрожди, но всеки път рецептата се проваляше. Отглеждането на дрождите е лесно, но изцяло зависи от интереса, който проявяваш, и от температурата, която се поддържа в помещението. Лятото се смята за техния враг. Температурата ме подвеждаше два пъти. Едва днес успях със задачата. Ти как мислиш? Чудесна е, нали? Тя мирише приятно и горчивината ѝ прониква през носа. Съветвам те поне веднъж да отгледаш такива дрожди! Те са много по-добри от готовата мая.

Това е престилката, която нося, когато влизам в кухнята. Харесват ми слънчогледите, нарисувани върху нея. По принцип много обичам слънчогледи. Спомням си, че веднъж се изгубих за поне един час в градината във фермата на братовчед на баща ми. Нивата беше над цял хектар. Аз и Ал-Абси крадахме семена оттам, а после ги сушахме на покривите на къщите си. Обаче влизането в градината беше по-вълнуващо. Незабравимо изживяване беше да проникнеш в жълтата гора, да наблюдаваш как слънчогледите обръщат главите си според положението на слънцето и да се движиш, докато се опитваш да ядеш откраднатите семки. Затова, като видях тази престилка, разбрах, че се нуждая точно от нея. Имах една стара престилка, която бе подарък от баща ми. На другия ден, след като изпекох първия си хляб, баща ми дойде при мен с нова бяла престилка, подходяща за моя размер и ръст, и ми я връчи. Онези времена той ме третираше като един от неговите войници, правещи хляб. От този ден той малко по малко започна да се вслушва в моите препоръки, докато две години по-

---

¹ Тунизийски остров. *Бел. прев.*

² Тажин - ястие с месо и зеленчуци. *Бел. прев.*

³ Хадуджа - название на дрождите. *Бел. прев.*

късно не станах главен пекар на сутрешната смяна. Така той спря да работи. Ще пробвам престилката пред теб. Ето я престилката. Какво мислиш? Имам чувството, че след като я сложа, отново поемам контрол над живота си.

Светът се разтърси след като баща ми напусна пекарната. Чичо ми Мухаммад идваше всяка сутрин и ми нареждаше да не правя един от видовете хляб, за да пестя брашното. Моето виждане относно начина на работа се различаваше от неговата визия. Възприемах работата като изкуство, предпочитах качество пред печалба и количество, докато чичо ми гледаше отдалеч и пресметливо. Той считаше, че трябва да продаваме два вида хляб с по-малко усилия и разходи и по-голям брой. Оплаквах се на баща ми за държането на чичото и за господарското му поведение в пекарната. Обаче баща ми беше загубил онзи дух, който го караше да обича да прави хляб. Поради тази причина скоро се отказах от ръководството на сутрешната смяна в полза на Ал-Уста Ахмис.

Отначало чичо ми се намеси в работата, изразявайки недоволството си от размера на франзелата, която правим, след това от формата ѝ и начина на приготвянето ѝ. Създаде проблем на Ал-Уста Ахмис, който работеше в пекарната от осем часа сутринта заедно с двама работници алжирци, Масуд и Ал-Бахи. Очите на чичо ми се зачервяваха, когато беше ядосан. Миришеше на алкохол, тъй като беше празнувал цяла нощ и бе изпил два литра буха⁴. Дойде в пекарната вечерта, за да довърши работа. Ал-Уста Ахмис ми бе споменал, че вчера чичо ми му казал за необходимостта да се намали размерът на франзелата заради инструкциите на правителството, които започнаха да се прилагат в останалите пекарни в града, и да се уеднакви теглото на хляба и съответно да се промени цената му. Обаче Ал-Уста Ахмис му отговори, че първо трябва да се консултира с баща ми. Тогава чичо се развика в лицето му и заяви, че той е господар в пекарната и баща ми я е поверил на него.

Същата сутрин чичо ми влезе в хлебопекарната, държейки един хляб. В този момент месих тестото, а работниците слушаха песента на Абд ал-Халим Хафиз, който по радио изпълняваше „Обичам те“. В същото време Ахмис слагаше една порция тесто във фурната, Масуд чистеше пода, а Ал-Абси продаваше готовия вече хляб. Всички те пееха заедно с Абд ал-Халим. Ал-Бахи месеше тестото с мен и подпяваше: „Обичам те, господин Милад.“ Но когато чичо ми нахлу в помещението, доброто ни настроение помръкна. Вдигайки хляба високо горе, той крещеше:

– Кой ще плати този хляб?

Възцари се тишина. Масуд изключи радиото. Когато член на семейството ни се ядоса, можеш да чуеш дишането му и да разчетеш изражението на лицето му. Чичо ми беше свил устните си. Очите му бяха разтворени широко, а ръцете трепереха. Високо вдигнатият хляб сякаш заплашваше като Мойсей да убие някого от присъстващите.

– Ще го платиш ли ти, Бахи? А ти, Масуд, трябва ли да удържа от твоята надница за втори път този месец? А ти,... тунизиец?

– Какво има, хаджи Мухаммад? – попита Ахмис.

– Не ти ли наредих вчера? Трябва ли да повтарям това, което казвам, за да разбереш най-накрая? Убедих се, че ние сме животните. Не ти ли написах теглото, което ни трябва?

---

⁴ Вид алкохолна напитка. *Бел. прев.*

– Но хаджи Мухтар... – отвърна Ал-Уста, чиято ръка беше изгоряла от топлината на пещта.

– Смятам хаджи Мухтар за мъртъв. Отсега нататък той вече не съществува. Тук аз съм управител на пекарната.

Чичо ми се обърна към мен. Острият му поглед ме прониза до дъното на душата ми. Той сякаш очакваше, че ще му се опълча. Наведох главата си към земята и спрях да работя. Бях притеснен. Ушите ми бяха чувствителни към силните звуци. Изведнъж пожелах да загубя чувството си за слух, за да не чувам крясъците. Това е нещото, с което донякъде съм израснал. Чувах гласа на баща си, който се караше с майка ми ту за храната, ту за чистотата в гостната стая. Много пъти, когато се прибирах вкъщи, установявах, че тя е отишла при някой от съседите, без да му каже.

Ал-Абси наблюдаваше скандала със злобна усмивка зад вратата, която разделяше пекарната от търговското помещение. Чичо ми се клатеше, държейки хляба с двете си ръце, а в очите му просветваха гневни искри. Той разкъса хляба на три парчета, след това хвърли две трети от него в количката за хляб и отново нареди, обръщайки се към Ал-Уста:

– Отсега нататък формата на питката ще бъде такава.

– Но хаджи, имаме три партии, които не можем да ги преработим отново – каза Ахмис.

– Тогава довърши тези три партии и си намери друга работа. Стигат ми неприятностите.

– Хаджи, ... Мир на Пророка! – намеси се Ал-Бахи, който усети, че всеки момент свадата ще се разгори.

– Не се намесвай, Бахи!

– Мир на Пророка! О, хаджи, аз и Милад ще претеглим хляба и ще го преоформим отново.

Ал-Бахи се завъртя край чичо ми, опитвайки се да го успокои. След това той се обърна към Ал-Уста Ахмис, който беше хванал здраво точилката за тесто.

– Господин Ахмис, какво мислиш за това, че ти ще работиш върху тестото, а ние с Милад ще преоформим питките? Така проблемът ще бъде решен.

Чичо ми тръгна да спи. Обаче от този ден атмосферата в пекарната се беше променила напълно. На връщане у дома казах на баща ми какво се бе случило, но той не показва никаква реакция. Продължаваше да пуши цигарите си, гледайки към небето. На мен ми се искаше да му изкрещя в лицето, че предава всичко, на което ме е учил. Вечерта, когато се върнах в пекарната, намерих Ал-Уста Ахмис, Масуд и Ал-Бахи да седят и пият чай. Ал-Бахи убеждаваше Ахмис да бъде търпелив и да остане. Седнах до тях и им казах, че трябва да отидат при баща ми и да му се оплачат от поведението на чичо.

– Срамота е, господин Милад. Ние сме мъже, а мъжът не се оплаква от друг човек, само защото е станала словесна престрелка между тях – каза Масуд.

– От известно време мислех да си потърся друга работа. Откакто хаджи Мухтар напусна работа тук, хаджи Мухаммад ни създава само проблеми – сподели Ал-Уста Ахмис.

– Всичко е наред, братко. Тази пекарна е по-добра от другите. Хаджи Мухаммад, въпреки своята нетолерантност и лош характер, през повечето време не ограничава ничии права. Пробвал съм много пекарни, карал съм се със собствениците им и веднъж бях готов да убия шефа на една от тях – призна Ал-Бахи.

– Ама шефът не казва ли, че ние сме съдружници, а не служители? Вие сте съдружници в пекарната, така той казва – добавих аз.

– Ха-ха-ха-ха-ха.

– Ха-ха-ха-ха... Ти си добър, господин Милад. Бог да те благослови – каза Масуд.

След месец Ал-Уста Ахмис напусна работата в пекарната. Чичо Абу Саид дойде. Той беше египтянин от ас-Саид⁵. Чичо ми го назначи за отговорник на работниците. Малко по-късно възникна проблем между чичо Абу Саид и Ал-Бахи... Това се случи, защото чичо ми нареди на чичо Абу Саид да възложи на Ал-Бахи почистване на цялото помещение и да го наблюдава. Тогава Ал-Бахи едва не намушка чичо Абу Саид. Алжирците са добри хора, но когато се ядосат, направо кипват. А по-късно обидите преминават и във физическо насилие. Бях свидетел на много кавги между алжирци през живота си. В град Анаба, който Зайнаб и аз го посетихме, един шофьор на такси се караше с рецепциониста в хотел, защото го информира за цената на стаите, а по-късно му каза, че са запазени. Алжирците са единственият народ, от който либийците се страхуват. В Алжир видях хора, които се карат за най-незначителни неща. След напускането на Ал-Бахи двама нови египетски работници дойдоха в пекарната. Разходите за наемане на египтяните бяха по-ниски от разходите за наемане на алжирци, тунизийци и мароканци. Заплатите на двама египтяни бяха равни на заплатата на един алжирец.

Не мина много време и Масуд също напусна пекарната, чувствайки се самотен. Въпреки приятелството, което се създаде между него и останалите работници египтяни, той копнееше да работи с алжирците. По това време той слушаше много алжирски песни за изгнанието. Чувстваше се отчужден, особено когато чуваше песента „Оран“ на Ахмад Уахби. Видях го да плаче, когато чу тази песен за първи път. Оттогава не се усмихваше и не се шегуваше в пекарната. Малко по-късно реши да се върне в Алжир, въпреки че заедно с Ал-Бахи получи предложение за работа като бръснар. Лошо е ... Казвам ти, това е лошо. Имах същото преживяване, когато бях в армията. В една песен се пееше: „Оран, моето напускане бе загуба и умните хора те изоставиха“. Такъв беше и Масуд, който пееше, докато правеше хляб. Въпреки че беше от Анаба, той не се чувстваше комфортно, когато слушаше песента.

В началото на август баща ми напусна света. Последната му воля беше да се присъедини към армията. Това нямаше как да се случи освен със усилията на чичо ми, който беше готов да направи същото за мен и за сина си. На смъртния си одър баща ми каза: „Милад, трябва да бъдеш мъж на семейството. Ти си отговорен за сестрите си и майка си!“ Тогава бях на осемнадесет години и вярвах, че баща ми ще бъде до мен, докато не навърша тридесет години. Обаче дробовете му решиха да спрат да работят. Имах чувството, че той е изневерил на завета си да се грижи за семейството, да носи отговорност за него и да ме остави да съм свободен. След няколко месеца отидох в

---

⁵ Горен Египет. Бел. прев.

армията. Цял месец преживявах болката от загубата на баща си. Атмосферата в пекарната ми помогна да взема това решение. Чичо ми ме притисна, тъй като бях поредната му жертва. Той видя, че най-добрият начин да се отърве от мен е да ме остави без работа в пекарната и така да я напусна сам. Броят на работниците от роднините на Абу Саид се увеличи и съответно нямаше какво да правя. През целия ми живот това беше моят свят, който обаче ме приклеши в ъгъла. Бях като котка, която търси начин да избяга и взема самоубийственото решение да мине под краката на нападателите си.

Превод от арабски: Баян Райханова

